

Копайгора Микола
Манжос Вікторія
Колісник Марина

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9823-3088>
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1252-2220>
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0056-0580>

ШКОЛА-РОДИНА: КОНСОЛІДАЦІЯ ЗУСИЛЬ СІМ'Ї, ЗАКЛАДУ ОСВІТИ Й ГРОМАДСЬКОСТІ ЯК ПЛАТФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ У ХОРОЛЬСЬКІЙ ГІМНАЗІЇ

A *Визначено актуальність системи організації виховного простору через реалізацію проектної діяльності, важливість розвитку лідерської компетентності здобувачів освіти.*

Акцентується увага на збереженні родинних цінностей як умови для успішної реалізації випускника-громадянина XXI століття. Запропоновано структуру шкільного округу, висвітлено модель співпраці закладу освіти з батьками та громадськими організаціями через роботу діяльності благодійного фонду «Інтелект» та учнівського самоврядування, народознавчого музею, психологічної служби в закладі освіти.

Розглянуто шляхи родинного та національно-патріотичного виховання учнівської молоді через створення умов для популяризації кращих здобутків національної й духовної спадщини.

Ключові слова: проектна діяльність; родинне виховання; учнівське самоврядування; співпраця; громадські організації; освітнє середовище

S *Kopaihora Mykola, Manzhos Viktoriia, Kolisnyk Maryna. School-family: consolidation of the efforts of the family, the educational institution and the public as a platform for the implementation of the educational space in Khorolsk Gymnasium.*

The relevance of the system of organizing the educational space through the implementation of project activities, the importance of developing the pupils' leadership competence has been determined.

Attention is focused on the preservation of family values as a condition for the successful realization of a graduate-citizen of the 21st century.

The structure of the school district is proposed, the model of cooperation of the educational institution with parents and public organizations is highlighted through the activities of the «Intellect» charity fund and pupil self-government, the ethnographic museum, and the psychological service in the educational institution.

Ways of family and national-patriotic upbringing of youth through the creation of conditions for popularizing the best achievements of the national and spiritual heritage are considered.

Key words: project activity; family upbringing; student self-government; cooperation; non-governmental organizations; educational environment

Копайгора Микола Миколайович, директор, опорний заклад «Хорольська гімназія Хорольської міської ради Лубенського району Полтавської області», Україна

Kopaihora Mykola, director, Reference Institution «Khorol gymnasium of Khorol city council, Lubny district, Poltava region», Ukraine

E-mail: horol-gim@ukr.net

Манжос Вікторія Миколаївна, заступниця директора з виховної роботи, опорний заклад «Хорольська гімназія Хорольської міської ради Лубенського району Полтавської області», Україна

Manzhos Viktoriia, deputy director for educational work, Reference Institution «Khorol gymnasium of Khorol city council, Lubny district, Poltava region», Ukraine

E-mail: vilapo75@gmail.com

Колісник Марина Володимирівна, заступниця директора з навчально-виховної роботи, опорний заклад «Хорольська гімназія Хорольської міської ради Лубенського району Полтавської області», Україна

Kolisnyk Maryna, deputy director for educational work, Reference Institution «Khorol gymnasium of Khorol city council, Lubny district, Poltava region», Ukraine

E-mail: marinakhorol_1982@ukr.net

Діти – це майбутні громадяни нашої країни і громадяни світу. Вони творитимуть історію. Наші діти – це майбутні батьки і матері. Вони також будуть вихователями своїх дітей. Наші діти мають рости чудовими громадянами, добрими батьками і матерями.

Антон Макаренко

Постановка проблеми, її актуальність (зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями).

Виховання в сім'ї – основа суспільного розвитку. У свою

чергу моральні цінності, що панують у сім'ї, відображаються на майбутньому житті молодої людини. Щодо реалізації цього питання опорний заклад «Хорольська гімназія

Хорольської міської ради Лубенського району Полтавської області» (далі – ОЗ «Хорольська гімназія») виходить із принципу єдності шкільного й сімейного виховання та координації спільних дій. Підкреслимо, що мета виховання дитини єдина для сім'ї, закладу освіти й громадськості як виразників інтересів суспільства в галузі виховання підростаючого покоління. Її досягнення можливе в суспільному пошуку ідеалів, цінностей у вихованні здобувачів освіти, коли вчителі керуються насамперед інтересами дітей і родини.

Отже, здійснення виховання та навчання передбачає єдино спрямовані взаємини батьків, учителів, громадськості.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій засвідчив, що вітчизняні та зарубіжні науковці приділяють значну увагу напрямкам сімейного виховання (Аристотель, Г. Скворода, Я. Коменський, Ж. Руссо, Г. Песталоцці, важливого значення даній проблемі надавали Я. Корчак, М. Барановський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, М. Стельмахович), проблемам прояву лідерських якостей (О. Нестуля, С. Нестуля, О. Романовський, М. Фуллан та ін.), упровадженню проєктного методу як ефективного засобу вирішення освітніх задач (В. Давидов, Ш. Амонашвілі, У. Кілпатрік, Д. Джонс, Я. Дітріх, К. Моріс). Дослідження науковців свідчать про необхідність виховання в сім'ї як основу суспільного розвитку особистості. Н. Білик, М. Копайгора пропонують звернути увагу на вирішення проблеми родинного виховання в закладі освіти через публікації: «Від класу-родини до гімназії-родини» [1]; «Флагман освіти і науки України (творчий портрет Хорольської гімназії-родини)» [2].

Мета статті полягає у висвітленні моделі співпраці закладу освіти з батьками та громадськими організаціями через роботу благодійного фонду (БФ) «Інтелект», учнівського самоврядування, народознавчого музею, психологічної служби. Акцентується увага на збереженні родинних цінностей як умови для успішної реалізації випускника-громадянина XXI століття. Завдання роботи: розкрити шляхи створення сучасного виховного простору, дослідити формування лідерської компетентності здобувачів освіти.

Викладення основного матеріалу дослідження. Н. Дзюба, Л. Старчик у книзі «200 років духовного сходження (Сторінки історії школи)» [4] висвітлюють сторінки 200-річної історії відомого на Полтавщині й поза її межами навчального закладу, який пройшов шлях від Хорольського приватного повітового училища до міського училища, приватної гімназії, школи №2, а потім – до закладу нового типу – гімназії. Зі сторінок видання постають не тільки актуальні проблеми школи різних часів, але й її працівники – педагоги, лаборанти, майстри виробничого навчання, вожаті, бібліотекарі, техпрацівники, а також учні, для яких школа була і є другою домівкою.

Нині це опорний заклад «Хорольська гімназія Хорольської міської ради Лубенського району Полтавської області» – це 30 класів, у яких навчається 721 здобувач освіти. Освітній процес забезпечують 75 педагогічних працівників, з яких 10 сумісників. Якісний склад педагогічних працівників закладу освіти: 97% учителів мають вищу освіту за фахом; 61% – учителі з вищою кваліфікаційною категорією, серед яких старших учителів – 13, учителів-методистів – 24.

Педагогічні працівники гімназії мають такі нагороди:

1. Нагрудний знак МОН «Відмінник освіти України» – 6.
2. Грамоти МОН України – 6.
3. Нагрудний знак МОН України «ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ» – 1.
4. Премію Полтавської обласної ради імені Юрія Горліса-Горського в номінації «Урок мужності» – 1.
5. Премію Полтавської обласної ради імені С. А. Ковпака в номінації «Урок мужності» – 1.
6. Премію Полтавської обласної ради імені Олени Байрак в номінації «Екологічний проєкт» – 1.
7. Почесне звання «Заслужений працівник освіти України» – 1.

В обласному етапі Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» брало участь 8 педагогів, з яких 4 стали лауреатами.

Результати діяльності. ОЗ «Хорольська гімназія» працює над вирішенням педагогічної проблеми «Від позитивно вмотивованих здобувачів освіти – до компетентно успішної особистості».

Головною метою гімназії є забезпечення реалізації права громадян на здобуття повної загальної середньої освіти. Діяльність гімназії базується на принципах гуманізму, демократизму, незалежності від політичних, громадських і релігійних організацій та об'єднань, взаємозв'язку розумового, морального, фізичного й естетичного виховання, органічного поєднання загальнолюдських духовних цінностей із національною історією і культурою, диференціації та оптимізації змісту й форм освіти, науковості, розвивального характеру навчання та його індивідуалізації.

У закладі освіти реалізовується «Модель підготовки компетентного випускника», створені умови щодо впровадження профільного навчання за двома профілями: філологічним і математичним [6].

Постійно запроваджуються нововведення у систему навчання та виховання учнівської молоді:

- упровадження інновації «Школа-родина» [1; 2; 3; 9];
- реалізація проєкту «Школа сприяння здоров'ю»;
- упровадження державно-громадського управління;
- реалізація інновації «М'яка профілізація»;
- упровадження елементів особистісно зорієнтованої методики навчання;
- реалізація проєктної діяльності (проєкти «Територія вільна від булінгу», «Лідер» (учнівське самоврядування), «Спорт – запорука здоров'я», «Розвиток безпечного та

здорового освітнього середовища», «Здоров'я – головний життєвий скарб»);

- упровадження ІКТ;
- реалізація проєкту розвитку обдарованості «Обдарованість XXI століття» [6];
- професійне навчання «Оператор комп'ютерного набору», «Водій автотранспортних засобів категорії С1» тощо.

В ОЗ «Хорольська гімназія» налагоджено співпрацю з громадськими організаціями. У 2019/2020 н. р. заклад освіти став переможцем конкурсу «Екологічні ініціативи», який проводився за підтримки голови Полтавської обласної ради (створення екологічного патруля з числа громадських активістів, учнівської та студентської молоді відповідно до наказу №88 від 27.02.2002 р. «Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля» Міністерства екології та природних ресурсів). Партнерами проєкту «ЕКО-патруль Junior» стали Хорольська районна рада, відділ освіти, молоді та спорту Хорольської РДА, Хорольська районна молодіжна громадська організація «Молодіжний Парламент Хорольщини», ГО «Центр Громадянських Ініціатив Лтава», які забезпечили фінансову підтримку, проведення інформаційної кампанії та залучення громадян міста й району. Головним осередком реалізації проєкту є ОЗ «Хорольська гімназія». «ЕКО-патруль Junior» працює на базі екологічного гуртка, який нараховує 12 учнів-активістів.

У 2019/2020 н. р. проєкт від команди Хорольської гімназії етнофестиваль «Хорольський Лельник» був відзначений Дипломом III ступеня обласного конкурсу творчих робіт школярів та юнацтва «Громада моєї мрії» від Полтавської обласної асоціації місцевого самоврядування.

Інноваційна діяльність педагогів у міжнародних проєктах (Корпус Миру США в Україні, волонтер Марго Полсон; програма обміну для старшокласників FLEX; «GoCamps») є однією зі складників успішного формування особистості, покращення рівня навчання, створення іміджу закладу освіти.

Починаючи з 2012 року, здобувачі освіти беруть участь в Українсько-Американській програмі «Програма обміну майбутніх лідерів» (FLEX) за підтримки Посольства США в Україні. Протягом 2013/2014, 2014/2015, 2016/2017 навчальних років троє учнів Титаренко Марина, Стогній Оле-

на, Джадан Валентина стали переможцями в даній програмі (учителі: І. В. Крутько, А. О. Гавриленко, Л. О. Соколенко) і були направлені на навчання у США.

У 2016 р. в рамках Року англійської мови в Україні Громадська організація GoGlobal долучилася до ініціативи Міністерства освіти і науки України та разом із компанією Microsoft і партнерами розробила новий формат дитячих пришкольніх таборів – таборів із поглибленим вивченням англійської мови. Проєкт отримав назву «GoCamps». Хорольська гімназія стала переможцем проєкту (усього було відібрано 117 шкіл із 559 заявок) і ввійшла до 6 кращих навчальних закладів – переможців Полтавської області. Діти та вчителі отримали можливість працювати в літньому таборі з волонтером із Таїланду Наджмі Адулярат. У 2019/2020 н. р. Хорольська гімназія вдруге стала переможцем цього проєкту.

За М. Раєвською, створення сучасного виховного простору – це формула успіху здобувачів початкової освіти, про що й засвідчує створена педагогічним колективом ОЗ «Хорольська гімназія» система виховання, що охоплює всі напрями діяльності здобувачів освіти [7].

Також погоджуємося з М. Федоруц, що учнівське самоврядування – це сприятливе середовище формування

соціальної компетентності старшокласників [8]. У нашій гімназії приділяємо особливу увагу учнівському самоврядуванню, що продуктивно діє за проєктом «Лідер» (рис. 1).

Успішно завершено реалізацію проєктів:

1. Коворкінг – зона «НУШ: Кольоровий світ дитинства» (автор: Калініченко Владислава, учениця 10 класу). У результаті створено сучасний простір, оснащений сучасними елементами: яскравими фарбами, зручними меблями, смарт-зонами.

Для педагогів – можливість організувати інтелектуальний відпочинок для учнів, рухливі, змістовні перерви, проведення предметних тижнів, родинних зустрічей, квестів, рефлексійних занять.

2. Клас під відкритим небом «Екомістечко»: встановлено альтанку з лавками-трансформерами та фліпчартом для організації комфортної зони відпочинку та навчання в зеленій зоні подвір'я, що сприяє формуванню екологічної свідомості, дбайливого ставлення до навколишнього середовища, розвитку фантазії, креативного мислення,

Рис. 1. Схема учнівського самоврядування «Лідер»

розширенню кругозору, емоційнішому мовленню, позитивному ставленню до освітнього процесу та покращенню стану здоров'я учнів і вчителів.

Із 2001 року в закладі освіти діє БФ «Інтелект» (рис. 2), який є місцевою благодійною недержавною організацією, заснованою відповідно до Закону України «Про благодійництво та благодійні організації», мета якого – сприяння створенню сучасного освітнього середовища, належних умов для фізичного, духовного та естетичного розвитку й виховання учнів.

Предметом діяльності Фонду є благодійництво та благодійна діяльність, спрямована на надання матеріальної, фінансової, організаційної та іншої допомоги ОЗ «Хорольська гімназія». Благодійна діяльність Фонду є добровільною, безкорисливою і не передбачає одержання прибутків від цієї діяльності.

У рамках реалізації проекту «Упровадження державно-громадського управління» сформовано дієвий шкільний округ, завдяки якому створюється комфортне освітнє середовище (рис. 3).

Система роботи з батьками є багатогранною, послідовною, містить індивідуальні й групові форми. Просвіта батьків здійснюється через роботу класних керівників

і батьківського всеобучу, проведення батьківських конференцій. Але в реаліях сучасності систематичне спілкування з батьками здобувачів освіти відбувається також і через сайт гімназії, офіційну сторінку закладу освіти в соціальній мережі FACEBOOK, соціальну мережу Viber, Telegram-канал та інтерактивну платформу Google Classroom.

Психологічною службою ОЗ «Хорольська гімназія» систематично проводяться онлайн-консультації в школі «Батьківського всеобучу».

Сім'я для дитини є середовищем, у якому формується особистість. У залежності від атмосфери в сім'ї, характеру родинних стосунків, освітнього рівня, професії батьків, їхнього життєвого досвіду, знання педагогіки сімейного виховання розви-

Рис. 2. Схема благодійного фонду «Інтелект»

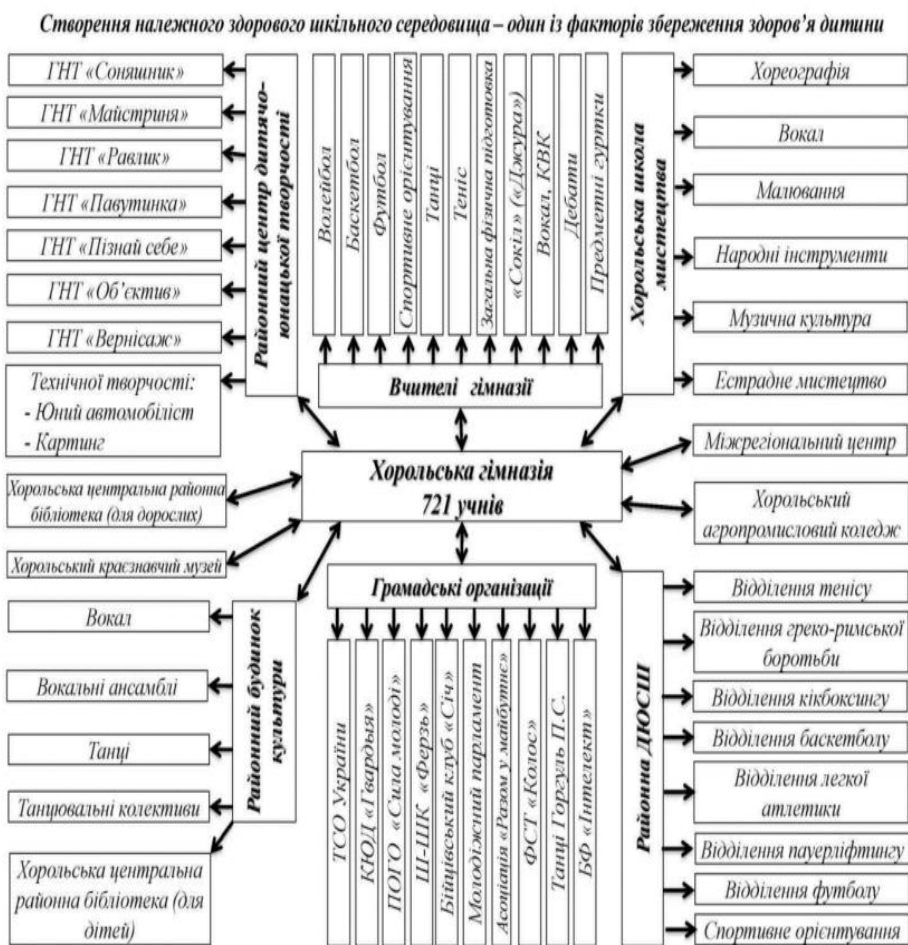

Рис. 3. Схема шкільного округу

ваються ті чи інші якості дитини. Саме у сім'ї формується сприймання дітьми людей, навколишньої дійсності, самих

себе, здійснюється моральне, естетичне, трудове навчання, закладаються основи політичної культури, здоров'я дитини, професійне самовизначення.

Посиленню ролі сім'ї в національно-патріотичному вихованні дітей, активізації їх інтересу до історії свого родоводу, народу, держави, створенню умов для самовираження та самоствердження дитини нині є залучення здобувачів освіти до обласного конкурсу на найкраще родинне дерево «Нашому роду нема переводу».

Важливою віхою родинного та національно-патріотичного виховання є створення умов для популяризації кращих здобутків національної та духовної спадщини, дослідження та збереження родинних реліквій. Цьому сприяє діяльність народознавчого музею ОЗ «Хорольська

гімназія» (має «Свідоцтво про реєстрацію музею при навчальному закладі, що перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України» №17-193), на базі якого постійно проводяться виховні заходи, що знайомлять здобувачів освіти зі звичаями та традиціями українського народу, з кращими творами зі скарбниці української літератури: «На теплій призьбі», «Масляна прийшла», вистава О. Коломійця «Фараони», «Свята Паска йде до хати, будемо Великдень справляти», «Скарби бабусиної скрині», «Звичаї мого народу. Вербна неділя» (у рамках реалізації проекту «Традиції нашого народу», учитель Л. В. Дмитренко) [5]. Також у нашому опорному закладі «Хорольська гімназія» щорічним традиційним заходом є «Свято української вишиванки» (фото 1):

Фото 1. Свято вишиванки в Хорольській гімназії-родині

Висновок. Педагогічний колектив опорного закладу «Хорольська гімназія Хорольської міської ради Лубенського району Полтавської області» переконаний, що «гімназія-родина» для дитини – це середовище духовного й інтелектуального росту, коло найближчих людей, які розуміють і сприймають її такою, яка вона є, а умови, створені для здобувачів освіти завдяки тісній співпраці усіх учасників освітнього процесу, сприяють не лише отриманню якісної освіти, а й тому, щоб діти виростили справжніми громадянами, свідомими творцями нового суспільства.

Список використаних джерел

1. Білик Н. І., Копайгора М. М. Від класу-родини до гімназії-родини. *Всепоплавський посвіт школи-родини* : навч.-метод. посіб. / авт.-упоряд.: П. І. Матвієнко, Н. І. Білик. Полтава : Довкілля-К, 2006. С. 134–141.
2. Білик Н. І., Копайгора М. М. Флагман освіти і науки України (творчий портрет Хорольської гімназії-родини). *Імідж сучасного педагога*. 2010. № 8. С. 1–4.
3. Всепоплавський посвіт школи-родини : навч.-метод. посіб. / упоряд.: П. І. Матвієнко, Н. І. Білик. Полтава : Довкілля-К, 2006. 322 с.
4. Дзюба Н. О., Старчик Л. М. 200 років духовного сходження (Сторінки історії школи). Хорол : Хорольська гімназія, 2014. 362 с.
5. Дмитренко Л. В. Музей народознавства при навчальному закладі як засіб формування національного світогляду. *Полтавщина – земля моя свята* : зб. кращих наукових статей V обл. наук.-практ. краєзнавчої конф. учнівської молоді. Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2014. С. 283–287.
6. Копайгора М. М., Колісник М. В. Педагогічний супровід обдарованих дітей в умовах інноваційного освітнього середовища як платформа для професійної орієнтації учнівської молоді. *Обдаровані діти – скарб нації* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 276–279.
7. Раєвська М. М. Створення сучасного виховного простору як формула успіху здобувачів початкової освіти. *Крок у науку* : зб. статей V Всеукр. наук. шкільної конф., 20–21 березня 2019 року. Дніпро : Акцент ПП, 2019. С. 441–445.
8. Федорук М. В. Учніське самоврядування як сприятливе середовище формування соціальної компетентності старшокласників. *Крок у науку* : зб. статей V Всеукр. наук. шкільної конф., 20–21 березня 2019 року. Дніпро : Акцент ПП, 2019. С. 468–477.
9. Цінності родинно-сімейного виховання : метод. реком. / авт.-упоряд.: П. І. Матвієнко, Н. В. Настенко, Н. І. Білик. Полтава : ПОІППО, 2006. 32 с.

References

1. Bilyk, N. I., & Kopaihora, M. M. (2006). Vid klasu-rodyny do himnazii-rodyny [From class-family to gymnasium-family]. In P. I. Matviienko, N. I. Bilyk (Comps.), *Vsepoltavskiy posvit shkoly-rodyny [Vsepoltava education of the school-family]: navch.-metod. posib.* (pp. 134-141). Poltava: Dovkillia-K [in Ukrainian].
2. Bilyk, N. I., & Kopaihora, M. M. (2010). Flahman osvity i nauky Ukrainy (tvorchyi portret Khorolskoi himnazii-rodyny) [Flagship of education and science of Ukraine (creative portrait of Khorolsk gymnasium-family)]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 8, 1-4 [in Ukrainian].
3. Matviienko, P. I., & Bilyk, N. I. (Comps.). (2006). *Vsepoltavskiy posvit shkoly-rodyny [Vsepoltava education of the school-family]: navch.-metod. posib.* Poltava: Dovkillia-K [in Ukrainian].
4. Dziuba, N. O., & Starchyk, L. M. (2014). *200 rokiv dukhovnoho skhodzhennia (Storinky istorii shkoly) [200 years of spiritual ascent (School history pages)]*. Khorol: Khorolska himnaziia [in Ukrainian].
5. Dmytrenko, L. V. (2014). Muzei narodoznavstva pry navchalnomu zakladi yak zasib formuvannia natsionalnoho svitohliadu [The museum of ethnology at the educational institution as a means of forming a national worldview]. In *Poltavshchyna – zemlia moia sviata [Poltava is my holy land]: zb. krashchykh naukovykh statei V obl. nauk.-prakt. kraieznavchoi konf. uchnivskoi molodi* (pp. 283-287). Poltava: TOV «Firma «Tekhservis» [in Ukrainian].
6. Kopaihora, M. M., & Kolisnyk, M. V. (2021). Pedahohichniy suprovid obdarovanykh ditei v umovakh innovatsiinoho osvitnoho seredovyscha yak platforma dlia profesiinoi orientatsii uchnivskoi molodi [Pedagogical support of gifted children in the conditions of an innovative educational environment as a platform for professional orientation of student youth]. In *Obdarovani dity – skarb natsii [Gifted children are the treasure of the nation]: materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. onlain-konf.* (pp. 276-279). Kyiv: Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
7. Raievska, M. M. (2019). Stvorennia suchasnoho vykhovnoho prostoru yak formula uspikhu zdobuvachiv pochatkovoї osvity [Creating a modern educational space as a formula for the success of primary education students]. In *Krok u nauku [Step into science]: zb. statei V Vseukr. nauk. shkilnoi konf.* (pp. 441-445). Dnipro: Aktsent PP [in Ukrainian].
8. Fedoruts, M. V. (2019). Uchnivske samovriaduvannia yak spriyatlyve seredovysche formuvannia sotsialnoi kompetentnosti starshoklasnykiv [Student self-government as a favorable environment for the formation of social competence of high school students]. In *Krok u nauku [Step into science]: zb. statei V Vseukr. nauk. shkilnoi konf.* (pp. 468-477). Dnipro: Aktsent PP [in Ukrainian].
9. Matviienko, P. I., Nastenka, N. V., & Bilyk, N. I. (Comps.). (2006). *Tsinnosti rodynno-simeinoho vykhovannia [Values of family upbringing]: metod. rekom.* Poltava: POIPPO [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 11.10.2022